

Kriminalna prognoza

Dr. Bronislav Skaberne

Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani je konec leta 1963 končal longitudinalno študijo o kriminalni prevenciji osnovnošolskih otrok. Iz te študije objavljamo uvodni sestavek o kriminalni prognozi. (Opomba uredništva.)

Pojem in vrste kriminalne prognoze

Kriminalna prognoza želi napovedati verjetnost kriminalnega ponašanja neke osebe. Namen kriminalne prognoze je, izogniti se zlu, škodi in stroškom, in sicer s pravočasnim spoznanjem osebnosti storilca kaznivega dejanja, da bi se lahko z ustreznim tretmanom preprečila ponovna kršitev pravnega reda. Z vedno večjim upoštevanjem storilčeve osebnosti v kazenskem pravu in ob težnji, da se v kazenskem postopku izreče storilčevi osebnosti čimbolj ustrežna kazenska sankcija, so se tudi v vedno večji meri pojavljali poskusi, izdelati primerne metode za postavitev kar se da točne kriminalne prognoze.

Sodišče naleti na problem kriminalne prognoze, ko odmerja kazen (predvsem povratnikom) in zlasti ko izreka pogojno obsodbo. Nadalje so kriminalne prognoze pomembne v izvrševanju kazni in končno pri pogojnem odpustu. V postopku zoper mladoltnega storilca je postavitev prognoze še bolj izrazita pri izrekanju vzgojnih ukrepov, zlasti če gre za uporabo strožjega nadzorstva in zavodskih ukrepov. Pri slednjih pa je prognoza še prav posebno odločilna ob odpustu iz vzgojnih zavodov.

Pravniki, vezani na svoja tradicionalna pojmovanja, so ob prognozah menili, da je manj nevaren in da se da lažje resocializirati tisti, ki je storil manj hudo kaznivo dejanje. Tistega pa, ki je storil hujše kaznivo dejanje, so šteli za bolj nevarnega in da mu je treba zavoljo tega tudi za dalj časa odvzeti prostost. Takšnemu mišljenju nasprotujejo izsledki kriminološke znanosti, da ni nekakšne skladnosti med storilčevim nevarnim dejanjem in težo kaznivega dejanja in celo tudi ne med nevarnim stanjem in ponavljanjem kaznivih dejanj.¹ Zavoljo tega so strokovnjaki različnih strok skušali na razne načine ugotoviti stopnjo družbene nevarnosti storilca kaznivega dejanja in tudi napovedati njegov bodoči razvoj. Take znanstvene kriminalne prognoze so v teku razvoja izhajale iz treh raz-

ličnih izhodišč. Glede na to lahko razlikujemo tipološke, klinične in statične prognoze.²

Prve, tipološke, prognoze so slonele na storilčevih različnih antropoloških znakih. Ko so se lombrozijanske ideje pokazale nevzdržne, so se tipološke prognoze prenesle na področje psihologije in psihiatrije. Bodoče storilčeve ponašanje so začeli predvidevati na podlagi motenj v inteligenci oziroma motenj v značaju ali na podlagi kombinacije obeh motenj. Te prognoze štejejo omenjene motnje za bistveni element kriminalne prognoze.

Klinična prognoza si prizadeva zajeti človeku lastno dinamičnost in temelji na opazovanju in proučevanju osebnosti storilca kaznivega dejanja. Prognoza se postavlja po skupinski obdelavi različnih podatkov, zbranih na podlagi razgovorov, subjektivne-objektivne anamneze, zdravniških pregledov in psiholoških testov, ki se nanašajo na dinamično strukturo osebnosti. Zbranim podatkom se želi dati objektivni značaj na skupnem sestanku vseh strokovnjakov v tem smislu, da se izdelata sintetično in sinhronizirano mnenje o osebnosti storilca kaznivega dejanja in o njegovem nadaljnjem ponašanju.

Iz težnje, da bi se klinično ugotovljena realnost nevarnega stanja statistično potrdila, je nastala statistična prognoza. Njena metoda omogoča sintezo vseh faktorjev, ki lahko služijo za učinkovito prognozo. Statistična metoda naj rabi kot pripomoček praktikom pri postavljanju kriminalne prognoze.

Na III. kriminološkem kongresu v Londonu leta 1955 so postavili vprašanje, kakšne so razlike med klinično in statistično prognozo. Nekateri so poudarjali, da je klinična prognoza bolj individualizirana in zato edino sprejemljiva. Drugi so zopet trdili, da je statistična prognoza preveč shematizirana in zato nesprejemljiva. Meehl je primerjal klinično in statistično metodo prognoziranja. V ta namen je natančno analiziral 20 raziskav, ki so skušale oceniti uspešnost klinične in statistične prognoze. V svojem delu je ugotovil, da ni upravičeno dogmatično in samozadovoljno zatiranje nekaterih kliničnih delavcev, češ da je klinična prognoza boljša od statistične. V približno polovici raziskav je bila verodostojnost obeh prognoz enaka, v drugi polovici raziskav pa se je klinična prognoza pokazala za slabšo.³

² Pinatel, Prognoza antisocialnega ponašanja, Kriminalistična služba 1958, str. 252—257.

³ Meehl, Clinical Versus Statistical Prediction, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1958, str. 119.

¹ Molinario, La peligrosidad como fundamento y medida de la responsabilidad, Primo congreso Latino-Americano de Criminología, Buenos Aires 1939, 1. zv., str. 221.

Če upoštevamo, da ocena testov, ki se uporabljajo pri postavljanju klinične prognoze, temelji na statističnih metodah in da je statistična prognoza znanstveni rezultat klinične prognoze, potem kaže, da med obema prognozama ni večjih razlik. V nekaterih primerih bo treba koordinirati obe vrsti prognoz; sicer pa bo uporaba ene ali druge prognoze odvisna od namena prognoze same. Klinična prognoza bo bolj primerna za določitev tretmana v izvrševanju nekaterih kazenskih sankcij. S statistično prognozo bo kazalo včasih preveriti klinično prognozo. Razen tega pa bo statistična prognoza lahko učinkovito rabila za znanstvene namene ali tudi za selekcijske namene.⁴

Podatki za postavljanje prognoz so se zbirali po različnih metodah. Razvojno lahko razlikujemo tri metode sestavljanja kriminalnih prognoz, in sicer: intuitivno, kriminalno-biološko ali metodo vprašalnika in metodo točkovanja.⁵

Pri prvih kriminalnih prognozah so se podatki zbirali intuitivno. Sodniki in zdravniki penitenciarnih zavodov so postavljali prognoze o bodočem ponašanju storilcev kaznivih dejanj na podlagi opazovanja storilcev, svojih poklicnih izkušenj in poznanja ljudi v zvezi s spisovnim gradivom. Pri tem so uporabljali svoje življenjske izkušnje in znanje psihopatologije. Končne sodbe o osebnosti so se ustvarjale zelo pogosto pod vplivom subjektivnih momentov in vtisov. Intuitivne prognoze so se večkrat izkazale za napačne. Tej metodi manjkajo zadostni racionalni kriteriji, razen tega pa je mogoča dokajšnja samovolja.

Da bi dosegli večjo natančnost prognoz, so v Nemčiji in Avstriji v zvezi z razvojem kriminalno-biološke službe razvili metodo vprašalnika. Ta metoda je prvič uporabljala znanstvena dognanja biologije, medicine — zlasti psihiatrije — in psihologije. Skrbno sestavljeni vprašalniki so se stekali na določenem zbirnem mestu, kjer so iz vsebovanih podatkov sestavili prognoze brez osebnega poznanja storilca. Ocena osebnosti je postala bolj objektivna, ker je bilo na razpolago večje število smotrno zbranih podatkov. Ugotovilo pa se je, da so vprašalniki vsebovali tudi veliko število za storilčevo psihološko

⁴ Vodopivec, *Kriminologija — Kriminologija kao primjenjivana nauka, predavanja na nastavi III. stupnja*, Zagreb, 1961, str. 51.

⁵ Leferenz, *Zur Problematik der kriminologischen Prognose*, *Zeitschrift für die gesamte Strafwissenschaft*, Bd 68, 1956, str. 237, 238.

Singer, *Ispitivanje ličnosti okrivljenog s cvrtom na mladje punoljetne osobe*, *Naša zakonitost*, Zagreb, 1961, str. 98.

Vouk, *O kriminološkoj prognozi*, *Naša zakonitost*, Zagreb, 1961, str. 406.

oceno nepomembnih in postranskih podatkov. Navsezadnje je tudi ta metoda uporabljala bolj ali manj intuicijo in se ni obnesla. Ko so Schiedt, Meyrwerk in Schwaab preverjali te prognoze, se je 27% neugodnih prognoz in 40% ugodnih prognoz pokazalo za napačne.⁶

Kljub poznejšim dognanjem kriminalne biologije je preverjanje po metodi sestavljenih kriminalnih prognoz v kazenskem zavodu Bruchsal v letu 1948/49 pokazalo 23% ugodnih in 19% neugodnih, v letu 1949/50 pa 11% ugodnih in 34% neugodnih prognoz, da so bile napačne.⁷ Ker so te prognoze nastajale tudi bolj enostransko po zdravstvenih, bioloških in psiholoških vidikih, ne pa po kriminoloških in kriminalnopolitičnih, so bile dokaj kritizirane.

Metoda točkovanja se je razvila na podlagi statističnih raziskav v dvajsetih in tridesetih letih sedanjega stoletja. Po tej metodi sklepajo o bodočem storilčevem ponašanju na podlagi faktorjev, ki so se najpogosteje ugotovili pri opazovanju večjega števila povratnikov. Po statistični obdelavi faktorjev, pojavljajočih se pri večjem številu opazovanih storilcev, ki so zaradi kaznivega dejanja ponovno prišli pred sodišče, se sestavljajo prognostične tablice. Na podlagi tablic skušajo s pomočjo določenih faktorjev matematično-statistično napovedati verjetnost povratka pri drugih storilcih kaznivih dejanj. Te tablice so sestavljene po načelu, da se osebe s podobnimi karakteristikami in lastnostmi ponašajo praviloma podobno in da se na podlagi izkušenj pri velikem številu opazovancev v danem primeru z zadostno gotovostjo lahko predvidi ponašanje človeka, ki kaže podobne lastnosti kot celotna skupina.

V nadaljnjem bomo prikazali razvoj statističnih prognoz in prognostičnih tablic, ki se vedno bolj uveljavljajo kot pripomoček za postavljanje kriminalnih prognoz, to pa zato, ker skušajo statistične prognoze nadomestiti subjektivna mnenja z objektivno merljivimi faktorji.

Prognoza povratka

Sestavljanje kriminalne prognoze na podlagi točkovanja se je začelo v Združenih državah Amerike. Leta 1923 je Warner⁸ raziskal

⁶ Exner, *Kriminologie* 1949, str. 307.

⁷ Leferenz, *Probleme der kriminologischen Prognose*, *Kriminalbiologische Gegenwartsfragen*, Heft 3, 1958, str. 36.

⁸ Warner, *Factors Determining Parole from the Massachusetts Reformatory*, *Journal of Criminal Law and Criminology*, letnik XIV (1923), str. 172—207.

kazenske spise 680 pogojno odpuščenih obsojencev iz kazenskega zavoda v Massachusettsu. Na podlagi seznama 60 faktorjev o socialnem ponašanju pred oddajo v zavod je skušal ugotoviti, ali se skupina povratnikov razlikuje od skupine nepovratnikov. Pri tem je prišel do negativne ugotovitve, iz česar je sklepal, da ni mogoče postaviti prognoze o bodočem socialnem ponašanju odpuščenih obsojencev na podlagi ponašanja pred oddajo v zavod.

Hart je kritično preveril Warnerjevo raziskavo. Na podlagi istega gradiva je prišel do sklepa, da se sicer ne more pripisati posameznim faktorjem socialnega ponašanja pred oddajo v zavod prognostičen pomen, da pa more biti nakopičenje določenih faktorjev iz Warnerjevega seznama faktorjev prognostično pomembno.⁹

Leta 1928 je ameriški sociolog Burgess¹⁰ s svojim pomočnikom Tibbittsom raziskal, podobno kot Warner, sodne spise 3000 pogojno odpuščenih obsojencev, in sicer po tisoč iz kazenskih zavodov Joliet, Pontiac in Menard v državi Illinois. Pri svoji raziskavi si je Burgess zastavil vprašanje: kateri faktorji v socialnem ponašanju osebnosti pred izvrševanjem in med izvrševanjem kazni so odločilni, da se nekateri obsojenci ponašajo po pogojnem odpustu dobro, drugi pa slabo? Po skrbnem raziskovanju je sestavil seznam 21 faktorjev.¹¹

Ti faktorji so imeli izključno socialno vsebino, le dva (20., 21.) sta se nanašala na biopsihične lastnosti osebnosti. Nato je Burgess izračunal kvoto povratništva za vsak faktor in jo primerjal s splošno ugotovljenim povratništvom v vseh treh zavodih. Če je

⁹ Hart, Predicting Parole Success, Journal of Criminal Law and Criminology, letnik XIV (1923), str. 405—413.

¹⁰ Burgess, Factors Determining Success or Failure on Parole, v Bruce, Harno in Burgess, Parole and the Indeterminate Sentence, Journal of Criminal Law and Criminology, letnik XIX (1928), str. 205—269.

¹¹ Ti faktorji so: 1. vrsta kaznivega dejanja, 2. število sotorilcev pri zadnjem kaznivem dejanju, 3. narodnost delinkventovega očeta, 4. odnosi v družini, 5. zakonske razmere, 6. ali gre za enkratnega storilca, za priložnostnega storilca, za storilca iz navade ali za poklicnega storilca, 7. socialni tip (potepuh, brezposelnež, gangster), 8. okraj, kjer je bil prijeto, 9. okolje, iz katerega delinkvent izhaja: druženje s prijatelji itd., 10. soseka (stanovanje v hudodelskih četrtih itd.), 11. ponašanje v zavodu, 12. stališče sodišča in javnega tožilca za omilitve v izvrševanju kazni ali proti njim, 13. aretacija ob zadnjem dejanju, 14. vrsta in trajanje kazni ob zadnji obsodbi, 15. trajanje prestane kazni pred pogojnim odpustom, 16. prejšnje kazni, 17. delovno razmerje pred obsodbo, 18. disciplinske kazni v zavodu, 19. starost ob pogojnem odpustu, 20. duševno razvojno stanje v času odpusta in 21. psihiatrično mnenje o osebnosti.

bila kvota povratništva za posamezni faktor nižja od splošno ugotovljenega povratništva, je priznal temu faktorju točko v dobro. Pri negativni alternativni se faktor ni štel. Potem je Burgess po točkah klasificiral obsojence in je vsakemu obsojencu pri ugodnem faktorju priznal eno točko v dobro. Čim več točk je dobil posamezni obsojenec, ki je bil predviden za odpust, tem ugodnejša je bila, glede na možnost povratka, njegova kriminalna prognoza. Po številu doseženih točk je razvrstil obsojence v devet skupin in je za vsako skupino izračunal verjetnostni odstotek povratka. Tako sestavljena tablica je pokazala, da je pri doseženih 16—21 točkah (68 oseb I. skupine) bila verjetnost povratka 1,5%, pri doseženih 2—4 točkah (pri 25 osebah iz IX. skupine) pa 76%. Burgessova tabela ima to prednost, da je sestavljena na temelju razmeroma majhnega števila lahko razumljivih socialnih faktorjev. Pomanjkljivost pa je v tem, da imajo faktorji enako točkovno vrednost, čeprav se po teži med seboj zelo razlikujejo. Kljub pomanjkljivosti je Burgessova zasluga v tem, da je poskusil izdelati novo metodo za kriminalne prognoze in da temeljijo v bistvu vse ostale metode točkovanja na njegovih osnovnih postavkah.

Enakomerno vrednotenje točk sta skušala odpraviti zakonca Sheldon in Eleanor Glueck s svojimi številnimi poskusi¹², kako ustvariti zanesljivejšo metodo za sestavo kriminološke prognoze. Njune raziskave so bile zelo obsežne in natančne. Pri svojih raziskavah nista uporabljala le spisovnega gradiva, marveč so jima pomagali tudi socialni delavci in intervjuvali pogojno odpuščene zapornike. Zaradi večje matematične natančnosti sta mogla zakonca Glueck skriti število za povratništvo pomembnih faktorjev na sedem¹³. Vsakega izmed sedmih faktorjev sta razdelila v podskupine in sta za vsako podskupino izračunala verjetnostni odstotek. Nasprotno od Burgessa sta Glueckova utežila vsak posamezni faktor z odstotno postavko, ugotovljeno pri povratnikih. S tem sta upoštevala kriminogeno težo vsakega posameznega faktorja. Pri vsakem probandu sta odstotne kvote posameznih podanih faktorjev seštel. Tako sta dobila seštevek od 274 do 476 točk. V mejah tega razpona sta preverjala ponašanje 500 probandov skozi tri leta po pogojnem

¹² Five Hundred Criminal Careers, New York 1930., One Thousand Juvenile Delinquents, Harvard University Press 1934, 500 Delinquent Woman, New York 1934.

¹³ Ti faktorji so: 1. starost in zanesljivost pri delu, 2. pogostnost in teža posameznih kaznivih dejanj, 3. aretacije ob preiskavah, 4. oddaja v kazenski zavod, 5. socialni in ekonomski čut odgovornosti, 6. odkloni v osebnosti in 7. storitev kaznivega dejanja med prestajanjem kazni.

odpustu in razdelila opazovano skupino v štiri kategorije. Nato sta izračunala verjetnost povratka za vsako kategorijo. Pokazalo se je, da je pri prvi kategoriji (od 274 do 325 točk) verjetnost povratka 7,1 %, pri četrty kategoriji (476 in več točk) pa 82,8 %. V nadaljnjih raziskavah sta zakonca Glueck vedno bolj izpopolnjevala svojo metodo prognoze, pri čemer sta posvečala posebno pozornost čimbolj točnemu matematično-statističnemu preračunavanju teže posameznega faktorja. Z metodo verjetnostnega računa sta skušala že pred obsodbo izločiti tiste faktorje socialnega ponašanja, ki naj bi bili v statistično pomembni zvezi s socialnim ponašanjem po pogodnem odpustu.

Prognostično metodo Burgessa in zakoncev Glueck so preverjali in še naprej izpopolnjevali Vold¹⁴, Tibbitts¹⁵, Monachesi¹⁶ in Van Vechter¹⁷. Drugačne metode prognoze, ki so prav tako upoštevale posamezne faktorje socialnega ponašanja odraslih storilcev kaznivih dejanj pred obsodbo oziroma med izvrševanjem kazni in ki bi vplivali na socialno ponašanje po izvršitvi kazni, so izdelali še Argow¹⁸, Laune¹⁹, Durea²⁰, Schnur²¹, Schwarz²² in drugi.

Te prognostične metode so nekateri ameriški raziskovalci (Vold, Sanders, Schneider, Monachesi, Tolman, Hakeem, Ohlin in Duncan) kritično preverjali.²³ Pri tem so ravnali večinoma tako, da so za različne skupine pogodno odpuščenih odraslih obsojencev na podlagi prognostičnih tablic sestavili prognoze socialnega ponašanja med pogodnim odpu-

stom. Po preteku dobe pogodnega odpusta pa so primerjali postavljene prognoze s tem, kar se je v resnici zgodilo. Rezultati raziskav so jih zelo razočarali, ker se je mnogo prognoz pokazalo za napačne. Monachesijeva raziskava je celo pokazala, da je enostavna Burgessova metoda na splošno dala boljše rezultate kot pa komplicirane metode, ki so nastale pozneje (npr. metode zakoncev Glueck). Zavaljo tega veje iz ameriške literature dokajšnja skeptičnost glede uporabe prognostičnih tablic, in to tembolj, ker so postale posamezne metode za izračunavanje prognoz zelo zapletene in so zahtevale veliko časa.

Nekateri ameriški raziskovalci so združili Burgessovo oziroma Glueckovo metodo izbora prognostično pomembnih statističnih faktorjev iz prejšnjega življenja probanda z Monachesijevim sistemom vrednotenja dinamičnih faktorjev²⁴. Ti faktorji upoštevajo sedanje ponašanje in socialne odnose probanda, ki se ugotavljajo z vprašalnikom. Kombinirana metoda se je v novejšem času pokazala bolj za uspešno.²⁵

V Nemčiji je dal Exner leta 1935 po svoji vrnitvi iz Amerike pobudo za uporabo ameriških prognostičnih sistemov pri nemških obsojencih. Schiedt²⁶ se je prvi lotil tega dela in je po proučitvi 500 spisov zbirnega kriminalnobiološkega centra v Münchnu sestavil prognostično tablico, v kateri je upošteval 15 prognostično pomembnih faktorjev (1. dedna obremenjenost, 2. znatna kriminaliteta prednikov, 3. slabe vzgojne razmere, 4. slab šolski uspeh, 5. nedokončan uk, 6. neredno delo, 7. kriminaliteta pred osemnajstim letom, 8. več kot štiri prejšnje kazni, 9. posebno hiter povratek, 10. obsodba pri različnih sodiščih, 11. psihopatija, 12. pijančevanje, 13. slabo po-

¹⁴ Vold, *Prediction Methods and Parole*, The Sociological Press, Hanover 1931. *Prediction Methods Applied to Problems of Classification within Institutions*, Journal of Criminal Law and Criminology, letnik XXV (1935), str. 202—209.

¹⁵ Tibbitts, *Success or Failure on Parole Can Be Predicted*, Journal of Criminal Law and Criminology, letnik XXII (1931), str. 11—50.

¹⁶ Monachesi, *Prediction Factors in Probation*, The Sociological Press, Hanover 1932, *Predicting Probation Success*, Probation, letnik XVII (1939), str. 70.

¹⁷ Van Vechter, *A Study of Success and Failure of One Thousand Delinquents*, Chicago 1935.

¹⁸ Argow, *A Criminal-Liability Index for Predicting Possibility of Rehabilitation*, Journal of Criminal Law and Criminology, letnik XXVI (1935), str. 561—577.

¹⁹ Laune, *Predicting Criminality*, Chicago, Northwestern University Studies in Social Sciences No. 1, 1936.

²⁰ Durea, *Differential Diagnosis of Potential Delinquency*, American Journal of Orthopsychiatry, letnik IX (1939), str. 394.

²¹ Schnur, *Predicting Parole Outcome*, Focus, letnik XXVIII (1949), str. 70.

²² Schwarz, *Prediction of Parole in Prison*, Federal Probation, letnik XIII (1949), str. 36.

²³ Glej Frey, *Der frühkriminelle Rückfallsverbrecher*, Basel 1951, str. 310.

²⁴ Glej Hathaway / Monachesi, *Analyzing and Predicting Juvenile Delinquency with the MMPI*, Minneapolis 1953; Kvaraceus, *Forecasting Juvenile Delinquency*, Journal of Education, No. 4, 1956; Balogh / Ramage, *Juvenile Delinquency Proneness, A Study of the Kvaraceus Scale*, Annals of American Sociology, Washington D. C. 1956; Balogh, *Juvenile Delinquency Proneness*, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science, No. 6, 1958, str. 615.

²⁵ Glej Weeks, *Youthful Offenders at Highfields*, Ann Arbor 1958; Reckless in drugi, *Self Concept as an Insulator Against Delinquency*, American Sociological Review, No. 6, 1956, str. 744; Reckless i. dr., *The Good Boy in a High Delinquency Area*, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science, No. 1, 1957, str. 18; Dinitz i. dr., *A Self Gradient Among Potential Delinquents*, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science, No. 3, 1958, str. 230; Simpson i. dr., *Delinquency Potential of Pre-Adolescents in High-Delinquency Areas*, The British Journal of Delinquency, No. 3, 1960, str. 211.

²⁶ Schiedt, *Ein Beitrag zum Problem der Rückfallsprognose*, München 1936.

našanje v kazenskem zavodu, 14. odpust iz zavoda pred šestintridesetim letom in 15. slabe socialne in družinske razmere po odpustu iz kazenskega zavoda). Pri tem se je zlasti omejeval na takšne faktorje, ki so se dali ugotoviti iz spisov, da bi tako čimbolj izločil subjektivno presojo. Mayrwerk²⁷ je preveril Schiedtove izsledke pri 200 hamburških obsojencih po štirih letih pogojnega odpusta. Podobno raziskavo je opravil tudi Schwaab²⁸ pri 400 obsojencih, kaznovanih zaradi premoženjskih deliktov. Pri tem je zavzemal mnenje, da bodo izsledki bolj točni, če se bo omejil na skupino storilcev določenega kaznivega dejanja. Mayrwerk in Schwaab sta ugotovila veliko skladnost svojih rezultatov s Schiedtovimi. Nasprotno pa je Trunckovo²⁹ preverjanje Schiedtove metode točkovanja pri razmeroma majhnem številu 100 oseb, ki so bile varnostno pridržane (Sicherungsverwahrung), pokazalo delne odstopne od teh ugotovitev.

Kohnle³⁰ je raziskal posebno skupino mladoletnikov v vzgojnih zavodih. Pri tem je ugotovil, da je precej faktorjev, ki jih upošteva Schiedt, nepomembnih. Razen tega pa se je tudi pokazalo, da mora biti statistično preračunana prognostična tablica za obsojence različne starosti različna.

Tudi nemške prognostične tablice so ocenjevale vse posamezne faktorje tako, kot je to delal Burgess. Temu se je skušal izogniti Gerecke³¹. Sestavil je prognostične tablice, v katerih je upošteval devet faktorjev. Vsake-mu faktorju je dal vrednost 2—10 točk. Glede na težo posameznega faktorja v konkretnem primeru je prvotno postavljeno vrednost točk pomnožil še enkrat do štirikrat.

V Nemčiji so sestavili prognostične tablice tudi Strube, Meyer in Brückner. Strubejeve³² tablice slonijo na petih prognostičnih faktorjih, za katere obstojijo v spisih le splošne navedbe. Zato gre v tem primeru v resnici za intuitivni postopek z vsemi napakami

takšne vrste prognoze. Meyer³³ je raziskoval spise o izvrševanju kazni 172 mladoletnikov, ki so bili obsojeni na mladoletniški zapor, katerega trajanje ni bilo vnaprej določeno, in ki so bili od decembra 1945 do decembra 1951 pogojno izpuščeni. Našel je 26 različnih faktorjev, ki pogojujejo povratek. Ti faktorji se nanašajo na rod osebe, na vzgojne razmere, na šolo in poklicno izobrazbo, na vzgojne ukrepe, na kriminaliteto in ponašanje v kazenskem zavodu. Sicer pa je ravnal tako kot Burgess. Svoje probande je razvrstil v šest skupin ter zanje izračunal verjetnost povratka, in sicer posebej ob izreku kazni in posebej ob odpustu. Pri dveh neugodnih prognostičnih faktorjih ob sojenju je 18 % mladoletnikov postalo povratnikov po odpustu, pri enakem številu neugodnih faktorjev ob odpustu pa 19 %. Brž ko je ob prvem ali ob drugem momentu pri določeni osebi ugotovljenih več kot osem neugodnih faktorjev, je verjetnost povratka 100 %.

Brückner³⁴ je razdelili 94 storilcev premoženjskih kaznivih dejanj, ki so bili varnostno pridržani (Sicherungsverwahrung), v skupino zgodnje delinkventnih in v skupino pozneje delinkventnih. K prvim je štel vse tiste, ki so storili kaznivo dejanje pred 21. letom, k drugim pa tiste, ki so dejanje storili po 21. letu starosti. Za obe skupini je nato sestavil prognostično tablico, v kateri je posamezne faktorje otežil z eno do tremi točkami. Brückner poudarja, da je njegova tablica s petimi lahko ugotovljivimi prognostičnimi faktorji le orientacijsko sredstvo. Ker je bila ta tablica predvidena za postavitev verjetnosti povratka pri osebah, ki so bile varnostno pridržane, se za druge obsojence ni izkazala za primerno, tako zlasti ne za mladoletnike.

Leta 1951 je švicarski kriminolog Frey na podlagi več kot 160 raziskav o osebnosti mladoletnikov, ki so bili v letih 1939—1948 v Baslu oddani zaradi kaznivih dejanj v vzgojne zavode, ugotavljal zvezo med mladinsko delinkvenco in poznejšim povratkom. Rezultate svojih raziskav za 15 % storilcev, za katere je ugotovil, da so bili že v zgodnji mladosti delinkventni, je uporabil za sestavo prognostične sheme. V njej razlikuje med predprognozo in naknadno prognozo. Predprognoza upošteva osem skupin faktorjev, in sicer: 1. dedno obremenjenost, 2. osebni tip, 3. okolje v lastni družini, 4. okolje v prostem času, 5. vzgojne težave, 6. stališče do stor-

²⁷ Mayrwerk, Beitrag zur Bestimmung der sozialen Prognose an Rückfallsverbrechern, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, zv. 29 (1938), str. 422.

²⁸ Schwaab, Die soziale Prognose bei rückfälligen Vermögensverbrechern, Heft 43 der Kriminologischen Abhandlungen.

²⁹ Trunck, Soziale Prognosen an Strafgefangenen, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, zv. 28 (1937), str. 209.

³⁰ Kohnle, Die Kriminalität entlassener Fürsorgezöglinge und die Möglichkeit einer Erfolgsprognose, Kriminologische Abhandlungen No. 33.

³¹ Gerecke, Zur Frage der Rückfallsprognose, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, zv. 30 (1939), str. 35.

³² Strube, Rückfallsprognose, Blätter der Gefängniskunde 1937, str. 27.

³³ Meyer, Rückfallsprognose bei unbestimmt verurteilten Jugendlichen, Bonn 1956.

³⁴ Brückner, Untersuchungen über die Rückfallsprognose bei chronischen Vermögensverbrechen, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform 1958, str. 93.

jenega dejanja, 7. zgodnjo kriminaliteto in 8. vrsto delikta. Pri naknadni prognozi pa upošteva še ponašanje v vzgojnem zavodu in po odpustu iz zavoda. Predprognoze se sestavljajo ob oddaji mladoletnika v vzgojni zavod, to je med 16. in 18. letom. Frey je mnenja, da pred 16. letom starosti za mladoletnika ni mogoče postaviti prognoze. Naknadna prognoza se sestavlja po poteku treh let po odpustu iz zavoda, vendar pa ne pred probandovim 24. letom starosti. Naknadna prognoza naj bi popravila morebitne napake predprognoze. Predprognoza in naknadna prognoza tvorita končno prognozo. Freyjev postopek predstavlja kombinacijo upoštevanja dobrih in slabih točk. Kriminogeno težo posameznih skupin faktorjev je Frey označil z osnovno vrednostjo (npr. osebnostni tip ima vrednost 50 točk, zgodnja delinkvenca 35 točk itd.). Ker so posamezne skupine faktorjev v konkretnih primerih različno intenzivne, lahko sestavljaavec prognoze pomnoži osnovno vrednost vsake prognostično pomembne skupine faktorjev s koeficientom od 1 do 5. Pri izbiri koeficienta pa je treba glede na dinamično povezanost oziroma na enoto vseh faktorjev (zametka, okolja, storilca in dejanja) pretehtati vse pozitivne in negativne komponente, ki spadajo k določeni skupini faktorjev. Za seštevek, ki v končni prognozi lahko doseže do 1500 točk (1000 točk v predprognozi in 500 v naknadni prognozi), je Frey s pomočjo dovolj zapletenega postopka postavil pet kategorij možne resocializacije. Pri 800 do 1000 točkah predprognoze je po Freyu resocializacija brezupna, medtem ko je pri 1200 do 1500 točkah v končni prognozi zelo velika verjetnost, da se storilec razvije v hudo delca iz navade. V 75 primerih je dosegel Frey le 12 napačnih prognoz (to je 16 % vseh primerov).

V svoji shemi prognoze je skušal Frey združiti prognostično metodo točkovanja kriminogeno pomembnih faktorjev s skupno oceno osebnosti³⁶. Frey skuša zelo upoštevati delinkventno osebnost, kar pomeni pri njem izraz negativnega razpoloženja proti množični statistični metodi. Kljub temu pa ostane izhodišče njegove prognostične metode matematično-statistična metoda točkovanja, ki jo skuša z upoštevanjem celotne osebnosti izboljšati in s tem relativirati. Z uporabo koeficienta se Frey, podobno kot Gerecke, približuje intuitivni metodi kriminalne prognoze. Razen tega odločno preveč naglašava pomembnost dednega zametka. Po Freyu pomeni prognostična tablica za sodnika le pomožno sredstvo, kot je tudi psihološki test pomožno sred-

³⁵ Frey, *Der Frühkriminelle Rückfallsverbrecher*, Basel, 1951, str. 325.

stvo za psihiatra pri končni oceni osebnosti. Pri vsem svojem delu je Frey zasledoval čimbolj zgodnje odkritje bodočega storilca iz navade, da bi ga bilo mogoče čimprej podvreči pravilnemu obravnavanju.

Leta 1948 je v Angliji Mannheim³⁶ na podlagi raziskovanj o uspešnosti in neuspešnosti probacije sestavil seznam faktorjev, ki ga pa še ni smatral za prognostično tablico. Nato je skupaj z Willkinsom³⁷ leta 1955 objavil rezultate iz raziskave 385 mladoletnikov v starosti od 17 do 21 let, ki so bili v letih 1946 in 1947 v Borstal zavodih. Namen raziskave je bil, razviti primerno prognostično metodo, ki bi bila uporabna za mladoletnike. Ta tablica je vsebovala sedem faktorjev. Vsakemu faktorju sta pripisovala avtorja neko število slabih točk. Ko sta ocenila vse svoje probande, sta jih razdelila v pet skupin in sta za vsako skupino izračunala le riziko povratka. Kontrolna preiskava je ugotovila samo 6 % napačnih prognoz. To majhno število napačnih prognoz pa se ne razlaga toliko z zanesljivostjo postopka, ampak v veliki meri z dejstvom, da ta metoda ne dovoljuje povsem točne prognoze, marveč le napoveduje riziko povratka, čeprav z namenom, pomagati pri odločitvi v posameznem primeru. S tem problem sodnikove prognoze ni zadovoljivo rešen. Razlog za nezadostno določnost prognoze po tem postopku je verjetno tudi v tem, da tablica, ki vsebuje le malo faktorjev, ne more zajeti celotne osebnosti mladega človeka, ki se še razvija.

Zgodnja prognoza

Najvišji namen prognoziranja bi bil, postaviti tako imenovano zgodnjo prognozo. Pri tem gre za poskuse, kako bi dosegli takšne oblike in postopke, s katerimi bi v čimbolj zgodnji mladosti našli tiste simptome, ki bi lahko pozneje pripeljali v asocialno in antisocialno in s tem tudi v delinkventno ponašanje. Zgodnja prognoza sloni na postavkah, da so ravno prva leta življenja izredno pomembna za človekov nadaljnji osebnostni razvoj. Če bi bilo mogoče ogroženega mladoletnika pravočasno spoznati in hkrati predvideti njegovo poznejše delinkventno ponašanje, dasi v trenutku njegovega opazovanja še ne bi bilo aktualno, bi bili podani najboljši vidiki za njegovo prevzgojo in s tem tudi za preventivno borbo proti delinkvenci.

³⁶ Mannheim, *Juvenile Delinquency in an English Middletown*, London 1948.

³⁷ Mannheim and Willkins, *Prediction Methods in Relation to Borstal Training*, London 1955.

Villinger je v Nemčiji z naslovom »Welche Merkmale lassen am jugendlichen Rechtsbrecher den künftigen Gewohnheitsverbrecher voraussehen?« (München 1938) objavil svoje izkušnje. Sodil je, da je 15 faktorjev Schiedtove tablice prognostično zelo pomembnih, vendar pa je moral hkrati priznati, da je še prav malo znano o zgodnjih prognozah.

Leta 1943 je Weeks³⁸ poskusil uporabiti Burgessovo prognostično metodo za mladoletne storilce. Primerjal je 420 mladoletnih storilcev kaznivih dejanj z enakim številom nedelinkventnih mladoletnikov. Pri tem je ugotovil, da se delinkventni mladoletniki razlikujejo od nedelinkventnih v celi vrsti faktorjev.

Najpomembnejša raziskava, ki se ukvarja s prognozo za otroke in mladoletnike, je delo zakoncev Glueck; po desetletnem raziskovalnem delu sta objavila svoje rezultate leta 1950 v knjigi »Unravelling Juvenile Delinquency«. Pri svoji raziskavi sta predvsem iskala razlike med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki glede na vzroke mladinske kriminalitete. V ta namen sta primerjala 500 delinkventnih in 500 nedelinkventnih mladoletnikov. Mladoletnike obeh skupin sta tako izbrala, da med njimi ni bilo razlik glede raso-narodnostnega izvora, splošne inteligence, starosti in prebivališča. Delinkventne mladoletnike sta izbrala izmed gojencev vzgojnega zavoda Lyman school za dečke v Westboro (Massachusetts), nedelinkventne pa v državnih osnovnih šolah v Bostonu. Mladoletniki so bili stari od 11 do 17 let; povprečna starost delinkventnih mladoletnikov je bila 14,8 let, nedelinkventnih pa 14,6 let. Že izbiranje teh »dvojčkov« je terjalo nekaj let.

Ob upoštevanju izsledkov različnih kriminoloških raziskav o etiologiji hudodelnosti in po posvetovanju z različnimi strokovnjaki sta z raziskavo zajela: stanovanjske razmere, socialne razmere okolja, predvsem družinske razmere, telesne razlike po Sheldonovem nauku o konstituciji, splošno zdravstveno stanje, inteligenco po Wechsler-Bellevue testu, šolske razmere, osebnostne značilnosti, ki so se dale ugotoviti s psihološkim intervjujem in Rorschachovim testom. Tako sta raziskovala skupno 402 različni komponenti.

Ameriška velikopoteznost se kaže v tem, da je to delo financiralo 20 različnih skladov in da je pri njem sodelovalo 32 sodelavcev. Raziskava se je začela leta 1936 in je bila končana šele po drugi svetovni vojni. Pri tem so primerjali tudi uradne spise (kazenskega registra, matičnih uradov, mladinskih uradov itd.).

³⁸ Weeks, Prediction Juvenile Delinquency, American Sociological Review, letnik VIII (1943), str. 40-46.

Poklicni socialni delavci so izdelali socialne ankete. Za razliko od vseh dosedanjih raziskav so imeli tudi razgovore s starši in drugimi vzgojitelji mladoletnikov, pa tudi s samimi mladoletniki. Tako je bilo možno preveriti posamezne podatke, kar je omogočilo veliko natančnost zbranega gradiva. Raziskovalne skupine posameznih strokovnjakov so delale povsem samostojno, neodvisno druga od druge, ne da bi se med delom medsebojno spoznavale s svojimi izsledki. Posamezni podatki so bili potem statistično obdelani.

Preden bomo opisali prognostične tablice, ki sta jih na podlagi te raziskave izdelala zakonca Glueck, bomo navedli nekaj ugotovljenih razlik med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki.

Kljub temu, da izhajata obe skupini mladoletnikov iz enako bednih mestnih okolij, so stanovanjske razmere delinkventnih mladoletnikov bolj pomanjkljive in bolj neugodne kot pri nedelinkventnih.

Tako imenovana prisilna poroka (med nosečnostjo ali po rojstvu otroka) je v družinah delinkventnih mladoletnikov bolj pogostna kot v družinah nedelinkventnih. Razen tega je v družinah delinkventnih mladoletnikov več hujših telesnih težav, več duševne zaostalosti, več pijančevanja, kriminalitete in čustvene motenosti. Tudi so bile družine delinkventnih mladoletnikov v večji meri gospodarsko odvisne od sorodnikov in so prejemale več podpor različnih ustanov, ki so podeljevale takšne podpore.

Način življenja družine, ki se je kazal v njeni povezanosti v gospodinjstvu, v kulturnem ozračju in moralnih merilih, je bil v družinah delinkventnih mladoletnikov bolj pomanjkljiv, kot pa v družinah nedelinkventnih.

Delinkventni mladoletniki izhajajo iz nekoliko večjih družin, kot pa nedelinkventni. V čustvenem pogledu, tako na strani očeta kot na strani matere, so bili delinkventni otroci na slabšem od nedelinkventnih. Tudi so se delinkventni otroci manj identificirali z očetom, kot pa nedelinkventni.

Med delinkventnimi mladoletniki jih 95 % ni redno prihajalo v šolo, med nedelinkventnimi pa le 11 %. Delinkventni mladoletniki so izostajali iz šole veliko bolj zgodaj kot nedelinkventni, razen tega pa so izostajali tudi bolj pogosto. To je ena največjih razlik med obema skupinama. Delinkventni otroci so kazali velik odpor do šole, zlasti kolikor je šlo za določene omejitve. Šolski uspehi delinkventnih otrok so bili slabši, razen tega so ti otroci tudi manj želeli nadaljevati svojo šolsko izobrazbo.

Delinkventni otroci so bili bolj nagnjeni k pustolovskim dejavnostim. Mnogo bolj pō-

gosto so zahajali v kino. Podili so se razmeroma daleč od svojega doma, bili so bolj pogosto člani različnih kriminalnih družb. Delinkventni mladoletniki niso imeli nobenih dolžnosti v gospodinjstvu oziroma so te dolžnosti redkeje opravljali kot nedelinkventni.

V zdravstvenem pogledu je bila večja skupina delinkventnih otrok označena kot ekstremno nemirna, med njimi je bilo tudi več močilcev postelje in več si jih je grizlo nohte. V antropološkem pogledu (po Sheldonovi preiskovalni metodi) so bili delinkventni mladoletniki bolje grajeni od nedelinkventnih. To se je pokazalo zlasti pri merjenju pleč, prsi in gornjih okončin. Mesomorfní tip, ki ustreza Kretschmerjevemu atletskemu tipu, je med delinkventnimi mladoletniki veliko pogostejši, kot pa pri nedelinkventnih.

Po Wechsler-Bellevue inteligenčnem testu so se delinkventni mladoletniki slabše odrezali od nedelinkventnih in so pokazali slabe uspehe, zlasti pri verbalnem delu testa. Povprečni IQ (inteligenci količnik) delinkventnih otrok znaša 92, nedelinkventnih pa 94. Rorschachov test je pokazal, da se nagibajo delinkventni mladoletniki k nerealističnemu mišljenju, kažejo manj zdrave pameti (common sense) in se spoprijemajo s problemi manj sistematično.

Glede značaja in osebne strukture so bili delinkventni mladoletniki v večji meri negativistični, nasproti avtoriteti ambivalentni, bolj prevzetni, bolj sovražni in nezaupljivi, v ponašanju pa mnogo bolj ekstravertirani. Hkrati so bili manj pripravljeni, podrediti se. Delinkventni mladoletniki redkeje trpijo zaradi strahu, da bi odpovedali ali bi bili premagani, kot nedelinkventni. V splošni osebnostni orientaciji se delinkventni otroci manj zavedajo resničnosti, manj vedo, kaj se sme, so daleč manj samokritični in bolj egocentrični. Delinkventni mladoletniki se nagibajo k temu, da rešujejo svoje konflikte z ekstravertiranostjo in ne kot nedelinkventni z intravertiranostjo.

Ugotovljena dognanja in razlike med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki sta zakonca Glueck uporabila za sestavo prognostičnih tablic z namenom, da bi že pri šestletnem otroku, ob njegovem vstopu v šolo, lahko postavila prognozo njegovega poznejšega ponašanja. Iz zbranega gradiva sta poiskala tiste razlike, ki se lahko ugotovijo že v začetku šolanja. Pri tem sta opustila antropometrične razlike, ker v teh letih še ni znano, kako se bodo razvile telesne oznake. Tudi ni sta upoštevala razlik, ki sta jih ugotovila z Wechsler-Bellevue testom. Sestavila sta tri prognostične tablice, od katerih je vsaka slovela na petih faktorjih. Pri sestavljanju tablic sta izhajala iz dejstva, da določeni faktor pri-

speva k delinkvenci v tem večji meri, čim večja je bila glede njega ugotovljena razlika med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki.

Prva tablica upošteva pet faktorjev socialnih razmer³⁹, in sicer: očetovo vzgojo otroka, materino nadzorstvo nad otrokom, očetov odnos do otroka, materin odnos do otroka in povezanost družine. Druga tablica⁴⁰ vsebuje značajske poteze, ki so bile ugotovljene z Rorschachovim testom, in navaja: socialno afirmacijo, odklanjanje, nezaupljivost, razdiralni nagon ter čustveno neuravnoteženost. Tretja tablica⁴¹ je bila sestavljena po osebnostnih potezah na podlagi psihiatričnega intervjuja in vsebuje naslednje osebnostne poteze: nagnjenje k pustolovstvu, ekstravertiranost, sugestibilnost, upornost in čustveno neuravnoteženost.

Po izraženosti posameznega faktorja sta zakonca Glueck predvidela v prvi in drugi tablici po tri, v tretji tablici pa po dve možnosti. Razen tega sta pri vsaki tablici v pripombah navedla tudi definicije posameznih faktorjev in upoštevano intenzivnost. Za vsako intenziteto sta nato izračunala odstotke delinkventnih in nedelinkventnih mladoletnikov ter sta vsako izmed možnosti obtežila s toliko točk, v kolikor odstotkih sta ta faktor ugotovila pri delinkventnih mladoletnikih.

Potem sta v vsaki tabeli seštelala obteženost vseh petih faktorjev. Tako sta dobila za vsako tablico dve številki, med katerima nihajo od najboljše do najslabše vse možne situacije. Razlike med obema številčkama sta pri prvi tablici skrčila, upoštevajoč razlike po 50 točk, na sedem skupin, pri drugi tablici (ob upoštevanju po 25 točk) na devet skupin in pri tretji tablici (upoštevajoč prav tako 25 točk) na osem skupin. Za vsako skupino sta nato izračunala odstotek verjetnosti delinkvence in nedelinkvence. Te skupine sta po potrebi skrčila še na štiri, tri in celo na dve. Vsak otrok je lahko ocenjen po vseh petih faktorjih, pač glede na njihovo intenziteto. Vsota vseh točk se poišče na tablici, iz katere se določi verjetnost bodoče delinkvence ali nedelinkvence.

Zakonca Glueck sta tudi sama preverjala svoje tri prognostične tablice, in sicer pri 424 dečkih. Pri tem sta izhajala iz naslednje teze: če ena izmed tablic prognostično glede določenega mladoletnika nakazuje delinkvenco, tedaj obstoji velika verjetnost, da jo bo nakazala tudi uporaba druge in tretje tablice. Pri preizkušnjah sta ugotovila, da se tablice ujemajo v 70 % primerov. Razen tega sta tudi dognala, da ni popolne skladnosti med pro-

³⁹ S. E. Glueck, *Unraveling juvenile delinquency*, New York, 1950, str. 261.

⁴⁰ Prav tam, str. 263.

⁴¹ Prav tam, str. 264.

gnozami, navedenimi po tablicah, in resničnostjo, ker sta ugotovila 13,2% zmotnih prognoz.

Glueckova opozarjata, da je treba njune prognostične tablice uporabljati oprezno. Tablice se ne smejo uporabljati mehanično, kot nadomestilo za klinično preiskavo. Pomagajo naj le kliničnemu delavcu pri njegovi tako lahko zahtevani, a vedno problematični nalogi individualizacije. Na podlagi tablice naj primerja klinični delavec svoj primer s sistematično ugotovljenimi izkušnjami, dobljenimi z velikim številom primerov. Glede na nekatere faktorje je namreč vsak otrok nekaj enkratnega, toda dimenzije in globina problematike se lahko določneje zajamejo, če jih primerjamo s celotnostno sliko drugih otrok. Prognostične tablice lahko le podpro vpogled in izkušnje kliničnega delavca, ne morejo jih pa nikoli nadomestiti. Pri vsem tem se zakonca Glueck zavzemata, da bi bilo treba, zaradi pravočasne profilakse poznejše delinkvence pri osnovnošolskih otrocih, čimprej in potem periodično raziskovati osebnost, podobno kot se v zdravstveni prevenciji opravljajo sistematični in periodični zdravniški pregledi osnovnošolskih otrok.

Kmalu po izidu knjige zakoncev Glueck je osem vodilnih ameriških kriminologov zelo negativno ocenilo njuno prognostično metodo in so jo označili celo za špekulacijo.⁴²

Prognostične tablice Glueckovih so medtem večkrat preizkusili in so se prognoze, izdelane po njihovih tablicah, v mnogih primerih izkazale za točne. V teh primerih je šlo predvsem za retrospektivne raziskave. Pri že delinkventnih mladoletnikih in drugih probandih so raziskovali, ali bi postavitev prognoze po tablicah v rani mladosti lahko napovedala poznejšo zanemarjenost in delinkvenco. Middendorff⁴³ poroča o štirih raziskavah, ki so pokazale, da bi v 81%, 82,3%, 89% in 92% Glueckove tablice že lahko pri šestletnih probandih napovedale delinkvenco. Ni pa ostalo le pri retrospektivnih raziskavah, tudi s perspektivnimi študijami so bile tablice več ali manj potrjene. Leta 1953 je mladinski urad v New Yorku (New York City Youth Board) testiral 223 šestletnih šolarjev v dveh osnovnih šolah. Za 186 otrok je bila postavljena prognoza, da ne bodo postali delinkventni. Po sedmih letih so leta 1960 ugotovili, da 176 ali 94,6% otrok res ni postal delinkventnih.

⁴² Journal of Criminal Law and Criminology, 1951, str. 732—759.

⁴³ Middendorff, Bemerkungen zur sozialen Prognose, insbesondere in Bezug auf Jugendliche, v Soziologie der Jugendkriminalität, Kölner Zeitung für Soziologie und Sozialpsychologie, 2 Sonderheft, str. 70.

Od preostalih 37 otrok pa jih je do leta 1960 postalo zanemarjenih oziroma delinkventnih 17 ali 46%.⁴⁴

Podobne uspehe so dosegli z Glueckovimi tablicami tudi v Franciji in na Japonskem⁴⁵. Po odredbi japonskega vrhovnega sodišča je bila knjiga zakoncev Glueck »Unraveling Juvenile Delinquency« prevedena v japonščino in jo je komentiralo večje število različnih nanstvenikov. 3000 izvodov knjige so razdelili med sodnike, javne tožilce in izvrševalce strožjega nadzora. Na Japonskem se prognostične tablice Glueckovih zelo uporabljajo. Po poročilih o raziskavah so z njimi dosegli zadovoljive uspehe⁴⁶.

Frey je mnenja, da je glede na današnjo stopnjo znanosti še prezgodaj izdelovati prognoze v šolski dobi⁴⁷. Razen tega zavzema stališče, da pred 16. letom starosti ni mogoče postaviti ustrezne prognoze. Meyer meni na podlagi izsledkov svoje raziskave, da so primeri, ko je možno pri štirinajstletnem otroku zelo točno napovedati njegov nadaljnji socialni razvoj⁴⁸, vendar so to izjeme. Pri še mlajših otrocih se dajo opaziti v posameznem primeru zelo pomembni znaki, vendar pa ti ne morejo zadostovati za ustrezno prognozo. Ne smemo namreč spregledati, da pri otrocih še ni zaključen osebnostni in zlasti ne zrelostni razvoj. Psihična plastičnost otrok in mladoletnikov daje praviloma več možnosti razvoja in s tem načeloma otežuje napoved nadaljnega razvoja. Tudi Lopez-Rey sodi, da je napovedovanje zgodnje preddelinkvence »iz različnih razlogov« komaj možno⁴⁹. Amelunxen pa je nasprotnega mnenja, da je namreč treba uporabljati zgodnjo prognozo že pri otrocih, kajti pri njih se bo lahko marsikaj odkrilo, kar bo odločilno za poznejši razvoj. Že vnaprej pa je treba računati s pomotami in se sprijazniti z dejstvom, da verjetnostna napoved ne bo

⁴⁴ Sh. Glueck, Ten Years of Unraveling Juvenile Delinquency, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science, 1960, str. 304, 305.

⁴⁵ Middendorff, Die Prognose im Strafrecht und in der Kriminologie, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 72. zv., 1961, str. 115, opomba 18 ter Wert und Problematik der Prognose bei Minderjährigen, Kriminalistik, 1961, str. 418.

⁴⁶ Nishihara - Schneider, Jugendkriminalität und Jugendgerichtsbarkeit in Japan, Recht der Jugend, 1963, str. 342.

⁴⁷ Der frühkriminelle Rückfallsverbrecher, str. 317.

⁴⁸ Meyer, Der kriminologische Wert von Prognosentafeln, Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, letnik 42 (1959), str. 244.

⁴⁹ Lopez-Rey, Nekaj zmot v sodobni kriminologiji, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 1961, str. 57.

mogla biti tako učinkovita kot pri mladoletnikih⁵⁰.

Ker se je pri postavljanju prognoze v glavnem uporabljala le prognostična tablica o socialnih razmerah, ki je zgrajena na različnih silnicah znotraj družine, so nekateri tudi ugovarjali, da je pet upoštevanih faktorjev pri Glueckovih vsekakor premalo za prognozo mladoletnika. Tako majhno število faktorjev ne zadostuje niti za prognoziranje socialnega ponašanja odrasle osebe. Tudi subsumcija pod določene faktorje predstavlja ocenjevanje, ki se zelo malo razlikuje od intuitivnega.

Prognostične metode zakoncev Glueck so zelo kritizirali tudi na III. mednarodnem kriminološkem kongresu leta 1955 v Londonu.

Glueckovima so med drugim očitali:

— da ne upoštevata sprememb v osebnih in družbenih razmerah;

— da ne upoštevata številnih zapletenih vplivov na osebo in njeno okolje;

— da v tablicah izginja posameznik in njegove najsubtilnejše osebnostne poteze, ki se lahko pokažejo le v klinični preiskavi;

— da se s preiskavo ob uporabi tablice zajamejo še nedolžni otroci, ki lahko potem zaradi tega posebej trpijo.

Te očitke je Sheldon Glueck pobijal takole:

Tabele bo treba sčasoma menjati glede na spremenjene razmere, vendar to ne preprečuje njihove uporabe za določen čas. V tablicah so upoštevani najpomembnejši faktorji, ki omogočajo postavitev prognoz. Prednost tablic je ravno v tem, da se zoži področje raziskovanja in da se odloči o terapevtskih ukrepih na podlagi razmeroma majhnega števila faktorjev. Tablice se ne smejo uporabljati le mehanično, marveč so le pripomoček za individualne ukrepe. Končno je boljše čimbolj zgodaj odkrivati škodljive vplive in intervenirati pravočasno ter konstruktivno, kot pa dovoliti, da zgodnji škodljivi vplivi utrdijo bodoče otrokovo ponašanje.

Nadaljnji razvoj prognostičnih pripomočkov

Tako v Ameriki kot tudi v Evropi navajajo v strokovni literaturi številne tehtne pomisleke proti prognostičnim tablicam za sestavo kriminalne prognoze. Kljub temu pa se praktična stran omenjenih tablic ne da zanikati. Leferez, ki jim ni naklonjen, vidi vendarle vrednost statistično prognostičnih naporov v tem, da se z njimi znanstveno ugo-

⁵⁰ Amelunxen, Die Prognose bei kindlichen Rechtsbrechern, Kriminalistik, 1963, str. 378.

tovijo tisti faktorji, ki so v posameznem primeru lahko pomembni⁵¹. Po Lopez-Reyu imajo prognostične tablice glede napovedovanja povratništva »bodočnost kot dopolnilni pripomoček«⁴⁹. Pomen prognostičnih tablic je poudaril XII. mednarodni kazenski in penitenciarini kongres (v Haagu 1950), ko je izrazil željo, »naj bi se kriminologi različnih držav lotili raziskav, ki bi razvile prognostične metode«. Tudi II. mednarodni kongres za kriminologijo (v Parizu 1950) je priporočil, naj bi se zagotovilo »matematično pravilno izdelovanje« kliničnih raziskav⁵². Leta 1955 je 4. sekcija III. mednarodnega kongresa za kriminologijo v Londonu priporočila, naj bi v različnih državah ustvarili službe za prognoziranje. Razen tega so bile prognostične tablice priznane tudi kot sredstvo, s katerim je mogoče izboljšati predvidevanje povratništva. Sekcija je bila končno tudi mnenja, da naj strokovnjaki z večjim pogumom uporabljajo sistematične metode za prognoziranje⁵³.

Iz vsega, kar smo povedali, izhaja, da se od prognostičnih tablic, ki naj bi bile uporabne za prakso, zahteva, naj zajamejo takšne faktorje za povratek, ki izključujejo kakršnokoli prosto presojo. V tablice se smejo načeloma sprejeti le taka dejstva, ki se dajo objektivno in zlahka ugotoviti. Uporabnika tablic naj se ne sili k temu, da mora izraženost določenega faktorja nakazati z izbiro določenega koeficienta, ki je odvisen od njegovega subjektivnega občutka. Če se določeni faktorji stopnjujejo, tedaj naj se to upošteva le, če je stopnjevanje prognostično pomembno. Kar zadeva številnost faktorjev, je gotovo, da je lažje uporabljiva tablica z majhnim številom faktorjev. Ta prednost pa nikakor ne odtehta potrebe po zelo natančni raziskavi osebnosti. To velja zlasti za napovedovanje bodočega ponašanja mladoletnikov. Dejstvo, da je ugotovitev razvoja delinkventnega ponašanja pri mladoletnikih bistveno težja kot pa pri odraslih, pri katerih je osebnostni razvoj razmeroma že zaključen, nas sili k temu, da je treba v prognostične tablice za mladoletnike vnesti več znakov — faktorjev, kot pa v tablice za odrasle osebe. Pri tem pa moramo imeti vedno pred očmi, da prognostične tablice, naj bodo v bodoče še tako popolne, so in ostanejo le pomožno sredstvo, ki bodo lahko izpolnile in potrdile klinično prognozo, nikakor pa ne instrumenti, ki bi jih kdorkoli lahko uporabljal le mehanično in avtomatično.

⁵¹ Leferez, Probleme der kriminologischen Prognose, str. 44.

⁵² Pinatel, La criminologie, Pariz, 1960, str. 174.

⁵³ Le III Congrès International de Criminologie, Revue de Droit Pénal et de la Criminologie, Bruselj 1956, str. 651.

Criminal Prognosis

by Bronislav Skaberne, LL. D.

The article is part of a study carried out by the Institute of criminology at the Faculty of Law in Ljubljana, and deals with the criminal prevention and primary school children. The article deals with the problem of criminal prognosis. The author introduces, at first, the notion and different kinds of criminal prognosis (typological, clinical, and statistical). Later on, he describes the three methods of compounding of criminal prognosis (intuitive, criminal-biological, and marking).

The author proceeds then to the problem of the development of criminal prognosis of recidive and of early prognosis. By analyzing the early prognosis, he gives a detailed analysis of the work and findings of a research study car-

ried out by Sh. and E. Glueck in the USA which served as a basis for their prognostic tables.

Although there exist doubts as to the prognostic tables in America and Europe, their practical value can not be denied. Therefore, experts gathered at different international congresses, supported the proposal for further development of these tables as means of better prediction of recidive.

The author concludes by stating that prognostic tables could be only an additional means — no matter how perfect they could become — which could confirm the clinical prognosis. But, they could never become instruments used quite mechanically and automatically.

